

समग्र शिक्षा
Samagra Shiksha

सर्वशाली प्रगति कार्ड (HPC)

शिक्षक भार्गवदर्शिका

पायानो तबक्को
(इंटरनेशनल स्टेज)

वर्ष : 2025-26

નિર્માણ અને સંયોજન

શ્રી પ્રકાશભાઈ ત્રિવેદી

નિયામક, ગુજરાત શૈક્ષણિક સંશોધન
અને તાલીમ પરિષદ, ગાંધીનગર

શ્રી એસ. જે. ડુમરાણિયા

સચિવ, ગુજરાત શૈક્ષણિક સંશોધન
અને તાલીમ પરિષદ, ગાંધીનગર

ડૉ. એ. કે. મોઢપટેલ

અધિક નિયામક, ગુજરાત શૈક્ષણિક સંશોધન
અને તાલીમ પરિષદ, ગાંધીનગર

ડૉ. દેવદત્ત પંડ્યા

રીડર, ગુજરાત શૈક્ષણિક સંશોધન
અને તાલીમ પરિષદ, ગાંધીનગર

ડૉ. પરેશાબેન ઠાકર

રિસર્ચ એસોસિએટ, ગુજરાત શૈક્ષણિક સંશોધન
અને તાલીમ પરિષદ, ગાંધીનગર

માર્ગદર્શક

ડૉ. ભૂમિકાબેન કંસારા

લેક્ચરર, જિલ્લા શિક્ષણ અને
તાલીમ ભવન, ગાંધીનગર

ડૉ. હરેશભાઈ ચૌધરી

રીઝ ટુ ટીચ,
ગાંધીનગર

તજજ ટીમ

શ્રી વિરલબેન કોરાટ

સી.આર.સી.સી., ગોતા
મ્યુનિસિપલ કોર્પોરેશન, અમદાવાદ

ડૉ. વિધિબેન ઓઝા

મદદનીશ શિક્ષક, બાકરોલ બાદરાબાદ
પ્રા.શાળા, મ્યુનિસિપલ કોર્પોરેશન, અમદાવાદ

શ્રી વિક્રમસિંહ મંડોરા

સી.આર.સી.સી., ભાઈલા
તા. બાવળા, જિ. અમદાવાદ-ગ્રામ્ય

શ્રી લક્ષ્મણભાઈ ગુણોત્તર

મદદનીશ શિક્ષક, સિંગરવા પ્રા.શાળા,
તા. દસકોઈ, જિ. અમદાવાદ

શ્રી અંકિતાબેન પટેલ

મદદનીશ શિક્ષક, ગોગાપુરા પ્રા.શાળા
તા. કલોલ, જિ.ગાંધીનગર

ટેકનિકલ સહયોગ

શ્રી દિવ્યકાન્ત ખત્રી

એસેસમેન્ટ સેલ
જીસીઈઆરટી, ગાંધીનગર

પ્રસ્તાવના

NEP 2020 માં શિક્ષણના માળખાને 5 + 3 + 3 + 4 તરીકે સ્વીકારવામાં આવ્યું છે. જેમાં ફાઉન્ડેશનલ સ્ટેજમાં 3 થી 8 વર્ષના બાળકોનો સમાવેશ કરવામાં આવેલ છે. NCF-FS 2022 તથા SCF-FS 2024 માં વયકક્ષા અનુસાર અભ્યાસક્રમ, શિક્ષણશાસ્ત્ર અને મૂલ્યાંકનની ભલામણ કરે છે.

360° સર્વગ્રાહી મૂલ્યાંકન અંતર્ગત GCERT દ્વારા તૈયાર કરવામાં આવેલ ફાઉન્ડેશનલ સ્ટેજના હોલિસ્ટીક પ્રોગ્રેસ કાર્ડ તૈયાર કરવા માટે NCF-FS 2022 તથા SCF-FS 2024 માં HPC (Holistic Progress Card) અંગે આપેલ ભલામણોને ધ્યાને લેવામાં આવેલ છે. આ ઉપરાંત PARAKH-NCERT તથા CBSE દ્વારા તૈયાર કરવામાં આવેલ હોલિસ્ટીક પ્રોગ્રેસ કાર્ડને પણ આધાર તરીકે લેવામાં આવેલ છે.

HPC એ સમયાંતરે વર્ગખંડની પ્રવૃત્તિઓ દ્વારા એકત્રિત પુરાવાના આધારે બાળકની પ્રગતિનો વ્યક્તિગત અને વ્યાપક અહેવાલ છે. HPCનું લક્ષ્ય પરંપરાગત ગોખણીયા જ્ઞાનને બદલે સતત અને રચનાત્મક મૂલ્યાંકન કરવાનું છે.

પ્રસ્તુત માર્ગદર્શિકા HPC સંબંધિત ખ્યાલ, માળખું, મૂલ્યાંકન અને વ્યૂહરચના નિર્દેશિત કરે છે. આ માર્ગદર્શિકા શિક્ષકને બાળકની પ્રગતિના સર્વગ્રાહી દૃષ્ટિકોણ માટે તથા તેમના વર્ગમાં ક્ષમતા આધારિત મૂલ્યાંકન (Competency based Assessment) કરવા માટે અવકાશ આપે છે. શિક્ષકે બાળકો માટે પ્રવૃત્તિઓનું આયોજન કરતા પહેલા આ માર્ગદર્શિકામાંથી પસાર થવું જરૂરી છે. આ દિશા-નિર્દેશો HPCના મહત્વને સમજવામાં અને તેના અમલીકરણમાં મદદરૂપ થશે.

નિયામક
GCERT
ગાંધીનગર.

શિક્ષણના લક્ષ્યથી અધ્યયન નિષ્પત્તિ સુધી

અમૂર્ત અને સંયોજિત સંકલ્પનાઓના ભાગ પાડીને તેને મૂર્ત સ્વરૂપ રજૂ કરવું તે લક્ષ્યથી અધ્યયન નિષ્પત્તિ સુધી જવાની પ્રક્રિયા છે. લક્ષ્યથી અધ્યયન નિષ્પત્તિ સુધીના આ ક્રમિક પ્રવાહને કારણે મુદ્દાઓ વચ્ચે સંબંધ અને વ્યાપક આંતરસંબંધો રચાશે, જે પાઠ્યક્રમ, વિષયવસ્તુ, અધ્યાપનશાસ્ત્ર, સંસ્થાકીય સંસ્કૃતિ જેવી બાબતોનું માર્ગદર્શિત કરશે અને અંતે શિક્ષણના લક્ષ્યોને પ્રાપ્ત કરવામાં મદદરૂપ બનશે.

ચોક્કસ, માપી શકાય તેવા, ટૂંકા ગાળાના અધ્યયન હેતુઓને અધ્યયન નિષ્પત્તિ કહે છે. ચોક્કસ ક્ષમતા પ્રાપ્ત કરવા માટે કયા કયા શૈક્ષણિક પ્રયત્નો કરવા જોઈએ તેની માહિતી તે ક્ષમતા સંબંધિત અધ્યયન નિષ્પત્તિ પરથી મળે છે. ક્ષમતાઓના સોપાનો સિદ્ધ કરવાથી અભ્યાસક્રમના ધ્યેયો સિદ્ધ કરી શકાય છે. અધ્યયન નિષ્પત્તિઓ ક્ષમતાઓ અને અભ્યાસક્રમ ધ્યેયો એકત્ર થતાં શિક્ષણનાં લક્ષ્યને પ્રાપ્ત કરી શકાય છે. શિક્ષણના લક્ષ્યો માંથી અભ્યાસક્રમ ધ્યેય તારવવામાં આવ્યા છે. અભ્યાસક્રમ ધ્યેય માંથી ક્ષમતાઓ અને તેમાંથી અધ્યયન નિષ્પત્તિઓ તારવવામાં આવી છે. વધુ સમજ માટે SCFFS 2024, પૃષ્ઠ 46 થી 52 નો અભ્યાસ કરી શકાય.

પાયાના તબક્કે મૂલ્યાંકન (ફાઉન્ડેશનલ સ્ટેજ)

ફાઉન્ડેશનલ સ્ટેજમાં થતું મૂલ્યાંકન એ બાળકના પ્રદર્શન પર કોઈ ગ્રેડ અને ગુણ આપવા માટે નથી પરંતુ વિવિધ ક્ષમતા (Competency) તેમનામાં થયેલી પ્રગતિ અને સામર્થ્યને સમજવા માટે છે. બાળકોના વિવેચના તમામ આવશ્યક પાસાઓનું મૂલ્યાંકન HPCના રૂપમાં સંકલિત કરવામાં આવેલ છે. જે સંખ્યાત્મક નહીં પણ વર્ણનાત્મક અને વિશ્લેષણાત્મક છે. આ મૂલ્યાંકન શિક્ષકો દ્વારા બાળકના વર્તનના વિવિધ અવલોકનોના આધારે કરવામાં આવશે.

NEP	- National Education Policy
NCERT	- National Council of Educational Research and Training
NCFFS	- National Curriculum Framework for Foundational Stage
NCFSE	- National Curriculum Framework for School Education
PARAKH	- Performance Assessment, Review and Analysis of Knowledge for Holistic Development

હોલિસ્ટિક પ્રોગ્રેસ કાર્ડ (HPC) શું છે?

NEP 2020 ના પેરા 4.35ના સંદર્ભે પ્રગતિનો 360 ડિગ્રી, બહુપરિમાણીય અહેવાલ રજૂ કરવા HPC તૈયાર કરવાની ભલામણ કરે છે, જે વિગતવાર પ્રગતિ દર્શાવે છે. તે દરેક બાળકના વિકાસના વિવિધ ક્ષેત્રોમાં વિશિષ્ટતા દર્શાવે છે. તેમાં શિક્ષકના મૂલ્યાંકનની સાથે સ્વ-મૂલ્યાંકન, સહાધ્યાયી મૂલ્યાંકનનો અને વાલી મૂલ્યાંકનનો પણ સમાવેશ થાય છે. પ્રોજેક્ટ, ક્વિઝ, રોલ પ્લે, ગ્રુપ વર્ક, પોર્ટફોલિયો વગેરેનો બાળકની પ્રગતિને જાણવા માટે ઉપયોગ કરવામાં આવશે. HPC ઘર અને શાળા વચ્ચે એક મહત્વપૂર્ણ કડી બનશે અને માતા-પિતા/વાલીને શિક્ષકની સાથે તેમના બાળકના સર્વગ્રાહી શિક્ષણ અને વિકાસમાં સક્રિયપણે સામેલ કરશે. પ્રોગ્રેસ કાર્ડ શિક્ષકો અને માતા-પિતા/વાલીને વર્ગખંડમાં અને વર્ગ બહાર દરેક વિદ્યાર્થીને કેવી રીતે આગળ વધારવો તેની મૂલ્યવાન માહિતી પણ પ્રદાન કરશે.

HPC પાયાની સાક્ષરતા અને સંખ્યાજ્ઞાન (FLN) માટે દરેક બાળકના શિક્ષણની સ્થિતિનું માપન કરે છે. તે ચોક્કસ સમયગાળા દરમિયાન બાળકની પ્રગતિનું એકંદર વર્ણન આપે છે. આમ, શિક્ષકોને અધ્યેતાની શક્તિ, કુશળતા, તકો અને મુશ્કેલીઓને ઓળખવામાં સક્ષમ બનાવે છે.

શિક્ષકોએ ધ્યાનમાં રાખવાની બાબતો

- ફાઉન્ડેશનલ સ્ટેજમાં મૂલ્યાંકન બધાની ભાગીદારીથી તેમજ અને સંકલિત રીતે કરવાનું હોય છે.
- અધ્યેતાઓ દ્વારા થતું સ્વ-મૂલ્યાંકન અને સહાધ્યાયી મૂલ્યાંકન એ શિક્ષકના મૂલ્યાંકન જેટલું જ મહત્વપૂર્ણ રહેશે. મૂલ્યાંકનમાં માતાપિતા/વાલીના પ્રતિભાવનો સમાવેશ થાય છે.
- યાદ રાખો કે વિદ્યાર્થીના મૂલ્યાંકન કરતા શિક્ષક દ્વારા કરાવવામાં આવેલ પ્રવૃત્તિના મૂલ્યાંકન પર વધારે ભાર મૂકવાનો છે.
- આ માર્ગદર્શિકામાં કાર્ડનું દરેક પેઈજ મૂકી અને તેની નીચે તે કેવી રીતે ભરવું તેની માહિતી આપેલ છે જેના આધારે કાર્ડમાં મૂલ્યાંકન કરવાનું રહેશે.

HPC ની વિશેષતાઓ

- HPC બાળકના વિકાસના પુરાવાની સાથે સાથે એવી તકોનું નિર્માણ કરે છે કે જેના માધ્યમથી વિદ્યાર્થીઓએ પોતે કરેલ પ્રગતિને સમજી શકે.
- HPC શિક્ષકોને બાળકોના શિક્ષણ અને વિકાસનું સ્પષ્ટ અને વ્યાપક ચિત્ર મેળવવામાં મદદ કરે છે જેથી તેઓ અધ્યયન ધ્યેય (Goal) પ્રાપ્ત કરવા માટે યોગ્ય આયોજન કરી શકે અને બાળકની શીખવાની ક્ષમતાઓ (Competency) માટેના અપેક્ષિત પરિણામો પ્રાપ્ત કરવામાં મદદ કરી શકે. HPC એ ઘર અને શાળા વચ્ચે એક મહત્વપૂર્ણ કડી છે.
- HPC માતા-પિતા/વાલી અને શિક્ષક સાથે મળીને વિદ્યાર્થીઓને વર્ગખંડમાં અને વર્ગખંડ બહાર કેવી રીતે મદદરૂપ થવું તે અંગેની માહિતી પૂરી પાડે છે.
- HPC શિક્ષકોને માત્ર બાળકોમાં રહેલી શૈક્ષણિક કચાશ ઓળખવામાં જ નહીં, પણ બાળક-શિક્ષકના આંતર સંબંધો, શૈક્ષણિક પ્રગતિ, ડ્રોપ-આઉટ દર અને શૈક્ષણિક અવરોધોથી માંડીને શાળાઓમાં બહુ-પરિમાણીય મુદ્દાઓને ઉકેલવામાં પણ મદદ કરે છે.
- HPC દરેક વિદ્યાર્થીને સત્રની શરૂઆતથી અધ્યયન નિષ્પત્તિ અને ક્ષમતાના માપદંડો પુરા પાડે છે.

HPC કેવી રીતે ભરવું ?

HPC બાળકે મેળવેલ વિવિધ ક્ષમતાઓનો અહેવાલ આપે છે. જે માત્ર શૈક્ષણિક જ નથી પરંતુ શિક્ષક, વિદ્યાર્થી, સહાધ્યાયી અને માતા-પિતાની ભાગીદારી અને ચર્ચાના આધારે બાળકે મેળવેલ સિદ્ધિ અને સુધારાનો અવકાશ દર્શાવે છે.

(નોંધ : વિદ્યાર્થીની વ્યક્તિગત માહિતી બાલવાટિકા માટે શિક્ષક વિદ્યાર્થીને પૂછી માહિતી ભરી શકશે જ્યારે ધોરણ 1, 2માં શિક્ષકની મદદથી વિદ્યાર્થી પોતે માહિતી ભરે તે ઇચ્છનીય છે.)

HPCમાં સમાવિષ્ટ તમામ વિભાગોની વિસ્તૃત માહિતી અહીં આપેલ છે :

મારા વિશે

ભાગ-(A)
મારા વિશે

મારું નામ : _____

મારું ગામ : _____

મારો જન્મદિવસ : _____

મારો મિત્ર : _____

મારી પ્રિય બાબત _____

મને ગમતાં રંગો : _____

મને બાવલી વાનગીઓ : _____

મને ગમતી રમતો : _____

મને ગમતાં પ્રાણીઓ : _____

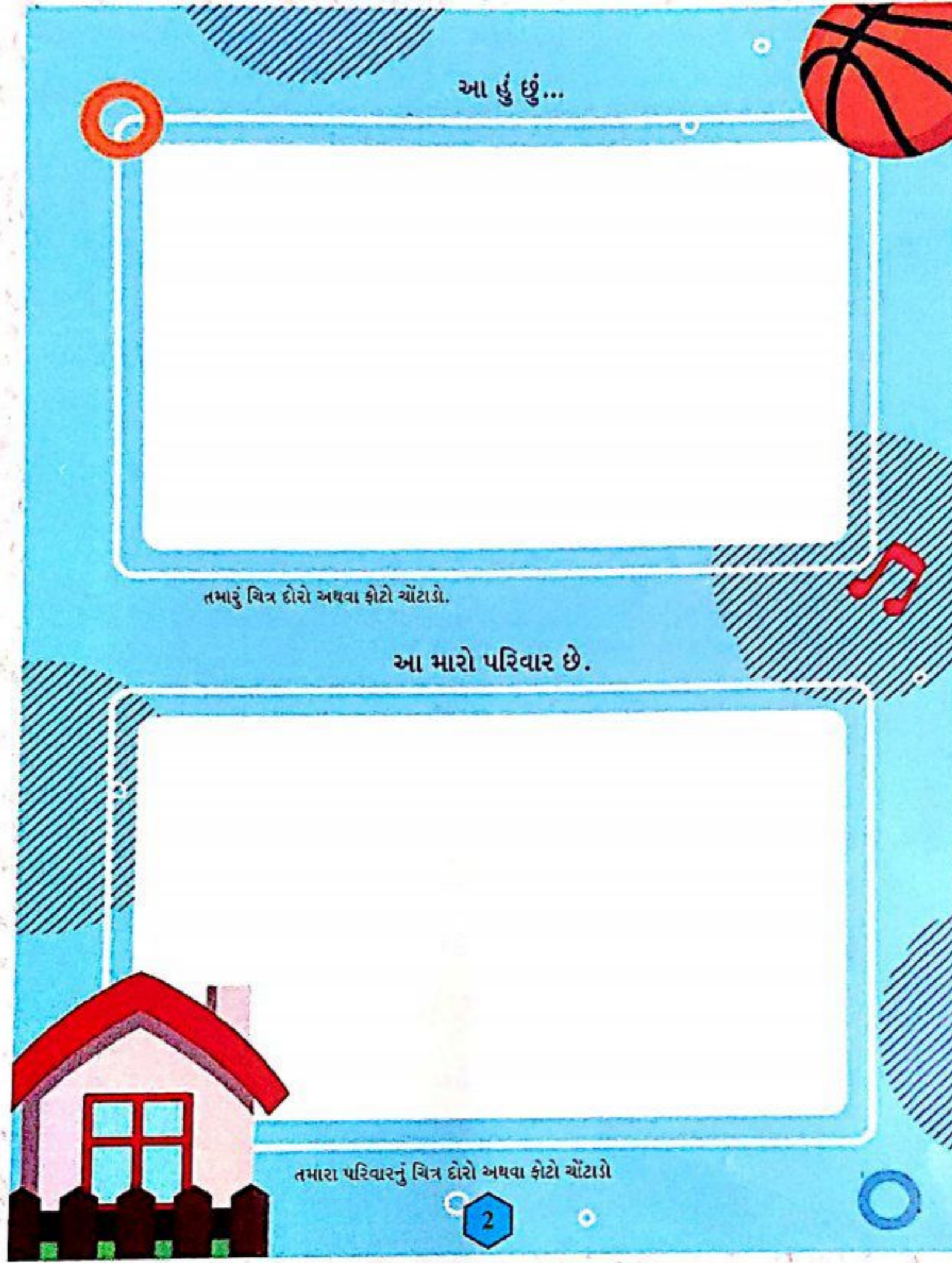
મને ગમતી વસ્તુઓ : _____

પ્રથમ સત્ર	દ્વિતીય સત્ર
મારી ડિવાઈ _____ જેનું નામ _____	મારી ડિવાઈ _____ જેનું નામ _____
મારું રંગનું _____ કિત્તોડનું નામ _____	મારું રંગનું _____ કિત્તોડનું નામ _____

બાળકને પોતાની જાતની વિસ્તૃત સમજ આપે છે. તેમાં બાળકનું નામ, ગામ, જન્મતારીખ, પોતાના મિત્રોના નામ, ગમતા રંગ, વાનગી, રમત, પ્રાણી વગેરે બાબતો સમાવિષ્ટ છે.

ધ્યાનમાં રાખવાના મુદ્દા :

- શિક્ષકે આ વિભાગમાં બાળકોને પ્રોત્સાહિત કરી વિચારવા માટે પ્રેરિત કરવા.
- બાળકને ગમા-અણગમા સંબંધિત ઉદાહરણ આપવા.
- શિક્ષકે માર્ગદર્શક તરીકેની ભૂમિકા ભજવવી.
- જોડણી સંબંધિત ભૂલો જોવી નહીં કારણ કે આ વિભાગનો ઉદ્દેશ્ય ભાષાકીય સજ્જતા નથી.
- બાળકને પોતાની ભાષા દ્વારા તેમની જાતને વ્યક્ત કરવા સ્વતંત્રતા આપવી.

- આ વિભાગ બાળકોને પોતાની જાત અને તેમની નજીકના વાતાવરણ પર ધ્યાન આપવાની તક આપે છે.
- તેમને ચિત્ર અથવા ફોટોગ્રાફ દ્વારા પોતાને કેવી રીતે જુએ છે તે પ્રસ્તુત કરવામાં મદદ કરે છે.
(નોંધ : બાળક (વયકક્ષા અનુરૂપ) ચિત્ર દોરે તેને પ્રાથમિકતા આપવી અન્યથા ફોટો લગાવવો.)

ધ્યાનમાં રાખવાના મુદ્દા :

- બાળકોને ડ્રોઇંગ અને પેસ્ટિંગ સામગ્રીનો ઉપયોગ કરીને પોતાને અને તેમના પરિવારને દર્શાવવા કહેવું.
- કુટુંબના સભ્યોને દોરવા માટે ઉદાહરણો આપવા.
દા. ત. (દાદા-દાદી અથવા માતા-પિતા બાળકો સાથે રમતા હોય અથવા સાથે જમતા હોય)
- પોતાને પૂર્ણ કરતા ચિત્ર દોરવા માટેના ઘટકો વિશે વિચારવા કહેવું.
દા. ત. (ઝાંખો, વાળ, ચહેરો, નાક, હોઠ, શરીરનો પ્રકાર વગેરે)
- બાળકોને શક્ય તેટલાં સર્જનાત્મક બનવા માટે પ્રોત્સાહિત કરવા.

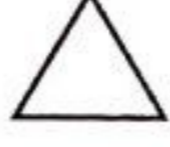

ક્ષમતા આધારિત મૂલ્યાંકન

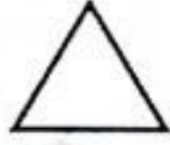
ભાગ-(B) ક્ષમતા આધારિત મૂલ્યાંકન			
	ક્ષમતા	સન-૧	સન-૨
શારીરિક વિકાસ	અભ્યાસક્રમ એક ૧ - બાળકે એવી રીતે ચિત્રણ કરે કે તેમને સ્પર્શ અને સુગંધિત શબ્દો છે.		
	C-1.1:	પોષ્ટિક ખોરાક પ્રત્યે રુચિ અને સમજણ દર્શાવે છે અને ખોરાકનો ખચકાટ કરતો નથી.	
	C-1.2:	પોતાની સંભાળ અને સ્વચ્છતા રાખે છે.	
	C-1.6:	અસુરક્ષિત પરિસ્થિતિઓને ઓળખે છે અને મદદ માંગે છે.	
	અભ્યાસક્રમ એક ૨ - બાળકે સંવેદનાત્મક સ્પર્શોના સ્વરૂપો (શબ્દો) ચિત્રણ કરે છે.		
	C-2.1:	આકારો, રંગો અને તેમના શબ્દો વચ્ચેનો ભેદ તારવી શકે છે.	
	C-2.5:	સ્પર્શની સંવેદનામાં વિનિમતા (તકાવત) તારવી શકે છે.	
	C-2.6:	તેમના અનુભવોની સર્વગ્રાહી જાગૃતિ માટે સંવેદનાત્મક ઘટનાઓને એકીકૃત (સંકલિત) કરવાનું શરૂ કરે છે.	
	અભ્યાસક્રમ એક ૩ - બાળકે કુદરત (ક્રિડા) અને વ્યવહારિક હરીફાઈને ચિત્રણ કરે છે.		
	C-3.2:	વિવિધ શારીરિક પ્રવૃત્તિઓમાં સંતુલન (બેલેન્સ), સંકલન અને લવચીકતા દર્શાવે છે.	
C-3.3:	તેમના હાથ અને આંગળીઓ વડે કામ કરવામાં ચોકસાઈ અને નિયંત્રણ દર્શાવે છે.		
C-3.4:	ઉંચકવા, ચાલવા અને દોડવામાં તાકાત અને દઢતા દર્શાવે છે.		
સામાજિક-ભાવનાત્મક અને નૈતિક વિકાસ	અભ્યાસક્રમ એક ૪ - બાળકે અલગ-અલગ ભૂમિ ચિત્રણ કરે છે.		
	C-4.1:	પોતાને કુટુંબ અને સમુદાયની વ્યક્તિ તરીકે ઓળખવાનું શરૂ કરે છે.	
	C-4.2:	વિવિધ ભાગીઓને ઓળખે છે અને તેમને યોગ્ય રીતે નિયંત્રિત કરવા પ્રયત્નો કરે છે.	
	C-4.3:	અન્ય બાળકો અને પુખ્ત વયના લોકો સાથે સરળતાથી વાતચીત કરે છે.	
	C-4.6:	જ્યારે અન્ય (પ્રાણીઓ, છોડ વગેરે)ને જરૂર હોય ત્યારે તેમના પ્રત્યે કરુણતા દર્શાવે છે અને સહાયતા કરે છે.	

- આ વિભાગ વિવિધ મૂલ્યાંકન સાધનોના ઉપયોગ થકી શિક્ષક દ્વારા બાળકોમાં સિદ્ધ કરેલ ક્ષમતાઓનું દસ્તાવેજીકરણ છે. જે અભ્યાસક્રમના ધ્યેયો માટે જરૂરી ક્ષમતા સિદ્ધિમાં બાળકની પ્રગતિ માપે છે. પાયાના તબક્કામાં અભ્યાસક્રમના ધ્યેય નીચેની બાબતોને ધ્યાનમાં રાખીને નક્કી કરવામાં આવ્યા છે.
- શારીરિક વિકાસ
  - સામાજિક-ભાવનાત્મક અને નૈતિક વિકાસ
  - જ્ઞાનાત્મક વિકાસ
  - ભાષા અને સાક્ષરતા વિકાસ
  - કલાત્મક અને સાંસ્કૃતિક વિકાસ
  - અધ્યયનની સકારાત્મક આદતો
- અભ્યાસક્રમના ધ્યેયોની જેમ ક્ષમતાઓ પણ વિકાસાત્મક છે. જેમ કે, ૩ થી ૪ વર્ષની વય દરમિયાન અભ્યાસક્રમ એ વિકાસાત્મક છે. તમામ બાળકોની શીખવાની ક્ષમતા અલગ-અલગ હોય છે. તેથી એક જ સમયે તમામ બાળકો સમાન વય કક્ષાને અનુરૂપ ક્ષમતા સિદ્ધ કરી શકશે નહીં.
  - આપણે ક્ષમતાને સંગૃહિત સ્વરૂપે જોવાની છે. ઉ.દા. (1) 5-6 વર્ષ બાલવાટિકા માટે એક ક્ષમતા 'ખોરાક નો ખચકાટ કરતો નથી' તો આ જ ક્ષમતા ધોરણ 1 અને 2 માટે પણ આપવામાં આવેલ છે.

(2) અહીં આપેલી ક્ષમતાઓનું જે તે ધોરણની અધ્યયન નિષ્પત્તિના આધારે મૂલ્યાંકન કરવું. જેમ કે, C 8.5 સ્થાનકિંમતની સમજ સાથે 99 સુધીની સંખ્યાઓને ઓળખે છે અને તેનો ઉપયોગ કરે છે. આ ક્ષમતાનું મૂલ્યાંકન કરતી વખતે તેની અધ્યયન નિષ્પત્તિને ધ્યાનમાં લેવી પડે. બાલવાટિકા-3માં 9 સુધીની સંખ્યા, ધોરણ-1માં 20 સુધીની સંખ્યા અને ધોરણ-2માં 99 સુધીની સંખ્યાનો ઉલ્લેખ છે. શિક્ષકે આ બાબતો ધ્યાનમાં રાખીને જે તે કક્ષાની અધ્યયન નિષ્પત્તિના આધારે મૂલ્યાંકન કરવાનું રહેશે.

નોંધ - ક્ષમતાના મૂલ્યાંકન વખતે ધ્યાનમાં રાખવાના ચિહ્નો (નિશાની) :

		ચિહ્નો	
Beginner	ઝરણું		વિદ્યાર્થીને ક્ષમતા અને તેના આધારિત અધ્યયન નિષ્પત્તિ સિદ્ધ કરવા માટે શિક્ષકની તેમજ સહાધ્યાયીની વધુ પડતી મદદની જરૂર છે.
Proficient	પર્વત		વિદ્યાર્થીને ક્ષમતા અને તેના આધારિત અધ્યયન નિષ્પત્તિ સિદ્ધ કરવા માટે શિક્ષકની તેમજ સહાધ્યાયીની થોડી મદદની જરૂર છે.
Advanced	આકાશ		અધ્યયન બાદ વિદ્યાર્થી જાતે જ ક્ષમતા અને તેના આધારિત અધ્યયન નિષ્પત્તિ સિદ્ધ કરી શકે છે.

ક્ષમતા	સત્ર-1	સત્ર-2
C 8.5 સ્થાનકિંમતની સમજ સાથે 99 સુધીની સંખ્યાઓને ઓળખે છે અને તેનો ઉપયોગ કરે છે.		

ધ્યાનમાં રાખવાના મુદ્દા :

- મૂલ્યાંકન દરમિયાન સત્ર-1 કરતાં સત્ર-2 માં તેમજ વિવિધ ધોરણમાં વિદ્યાર્થી ક્રમશઃ પ્રગતિ કરે જ અને નિશાની બદલાય જ એવું જરૂરી નથી. પરંતુ શિક્ષક વિદ્યાર્થીની પ્રગતિ થાય એવા ઉપાયો કરે તે અપેક્ષિત છે.
- જેમ જેમ ક્ષમતાઓનું મૂલ્યાંકન થતું રહે છે તેમ તેમ બાળકોની પ્રગતિ નોંધતા રહેવું અને તેનો રેકોર્ડ સાચવતા રહેવું. (પ્રગતિ માપન રજી.નો આધાર લઈ શકાય.) સત્રના અંત સુધીમાં આપેલ તમામ ક્ષમતાનું મૂલ્યાંકન કરવાનું રહેશે.
- કાર્ડમાં C-11.1 માટે દ્વિતીય ભાષા તરીકે ગુજરાતી માધ્યમમાં અંગ્રેજી ભાષાનો સમાવેશ થશે.
- કાર્ડમાં આપેલ અભ્યાસક્રમ ધ્યેય એ શિક્ષકના માર્ગદર્શન માટે છે. તેનું મૂલ્યાંકન દર્શાવવાનું નથી.
- અહીં આપેલ નિશાની અને નામ માત્ર વિદ્યાર્થીની સિદ્ધિનું સ્તર જાણવા માટે છે. વિદ્યાર્થીની ઉપરોક્ત ચિહ્નો અને નામ દ્વારા તુલના કરવાની નથી. ત્રણેય નામ કુદરતી તત્ત્વો છે. આથી કુદરતી તત્ત્વોને જેમ પોતાનું મહત્ત્વ હોય તેમ દરેક બાળકનું પોતાનું મહત્ત્વ હોય છે. તે ધ્યાનમાં રાખીને મૂલ્યાંકન કરવાનું છે. બાળકની આવા કોઈ નામનું “લેબલ” ન લાગી જાય તેની ખાસ તકેદારી રાખવી એ શિક્ષકની જવાબદારી છે.

શિક્ષક દ્વારા મૂલ્યાંકન

ભાગ-(C)
શિક્ષક દ્વારા મૂલ્યાંકન

શિક્ષકે સ્વ-વરવિષયના નોંધેલી વિદ્યાર્થીની સારી બાબતો, વિદ્યાર્થીને પડકારરૂપ ભાગતો આપતો તેમજ તે પડકારરૂપ ભાગતો આપતોમાં ઇતરાત્મક સુધારા માટેનાં સૂચનોની ટૂંકી નોંધ કરવી.

	સારી બાબતો	પડકારરૂપ બાબતો	સુધારાલક્ષી સૂચનો
સત્ર 1			
સત્ર 2			

વાલી પ્રતિભાવ

વ્યવસ્થા	સત્ર 1	સત્ર 2
મારા બાળકને સામેલ/સહભાગી થવું ગમે છે...		
મારા બાળકને સહયોગની જરૂર છે...		
વધુમાં હું એ પણ કહેવા માંજુ છું...		

7

- આ વિભાગમાં બાળકના અભ્યાસ અને સમગ્ર વ્યક્તિત્વના મુખ્ય પાસાઓનું શિક્ષકે કરેલ અવલોકનની નોંધ છે.
- તે માહિતીના બહુવિધ સ્ત્રોતોના અર્થઘટનના આધારે બાળકની પ્રગતિ વિષયક ગુણાત્મક અહેવાલ છે. (દા. ત. કરેલા કાર્યના રેકોર્ડ્સ, નમૂનાઓ, ચેકલિસ્ટ, પોર્ટફોલિયો, વર્કશીટ્સ વગેરે)
  - ભાગ-(B)માં કરેલ ક્ષેત્રવાર ક્ષમતાના મૂલ્યાંકનના આધારે પણ શિક્ષક નોંધ કરી શકે. ભાગ-(B) અને ભાગ-(C) ના શિક્ષકના મૂલ્યાંકન વચ્ચે જોડાણ હોવું ઈચ્છનીય છે.
  - તે માતા-પિતા અને અન્ય શિક્ષકોને બાળકોની શીખવાની પ્રગતિ વિશે ઊંડાણપૂર્વકની જાણકારી મેળવવામાં મદદરૂપ થાય છે.

ધ્યાનમાં રાખવાના મુદ્દા :

- આર્ટી વિદ્યાર્થીની સારી બાબતો, શિક્ષણને અવરોધતી પડકારરૂપ બાબતો અને સુધારાલક્ષી સૂચનોને વર્ષનાત્મક રૂપે સમાવિષ્ટ કરવા, જેમાં ક્ષમતા (competency)ના મૂલ્યાંકનોને તે પણ ધ્યાનમાં લેવું.

વાલી પ્રતિભાવ

(ભાગ-C)
શિક્ષક દ્વારા મૂલ્યાંકન

શિક્ષકે સત્ર દરમિયાન નોંધેલી વિદ્યાર્થીની સારી બાબતો, વિદ્યાર્થીને પડકારરૂપ લાગતી બાબતો તેમજ તે પડકારરૂપ લાગતી બાબતોમાં હકારાત્મક સુધારા માટેનાં સૂચનોની ટૂંકી નોંધ કરવી.

	સારી બાબતો	પડકારરૂપ બાબતો	સુધારાવર્તી સૂચનો
સત્ર 1			
સત્ર 2			

વાલી પ્રતિભાવ

અપેક્ષા	સત્ર 1	સત્ર 2
મારા બાળકને સામેલ/સહભાગી થવું ગમે છે...		
મારા બાળકને સહયોગની જરૂર છે...		
વધુમાં હું એ પણ કહેવા માંગુ છું...		

- આ વિભાગમાં બાળકના માતા-પિતા/વાલી પાસેથી બાળકમાં ચોક્કસ સમયગાળા દરમિયાન વિવિધ પ્રવૃત્તિમાં થયેલ પ્રગતિને તેમજ બાળકમાં ઘરના વાતાવરણમાં આવેલ વર્તન સંબંધી ફેરફારોની નોંધ કરવામાં આવે છે.

ધ્યાનમાં રાખવાના મુદ્દા :

- પ્રતિભાવ મેળવવા માટે દરેક સત્રના અંતે વિદ્યાર્થીઓ દ્વારા અથવા વાલી મીટીંગ દરમિયાન વાલીઓને કાર્ડ આપવા.
- દરેક પ્રતિભાવ માટે તારીખનો ઉલ્લેખ કરવો.
- માતા-પિતા/વાલીને સમજાવો કે શા માટે તેમની પાસેથી તેમનો પ્રતિભાવ માંગવામાં આવે છે.
- માતા-પિતા/વાલીને તેમના બાળકના વર્તન પરિવર્તનમાં કેવા બદલાવ આવ્યા છે વધુમાં હું એ પણ કહેવા માંગું છું- તે લખવા માટે કહો.
- માતાપિતાને તેમના બાળકો માટે હકારાત્મક ફેરફારો અને થયેલ સુધારા બંનેનું અવલોકન કરવા કહેવું.

- માતાપિતા દ્વારા આપવામાં આવેલા પ્રતિભાવ અને અવલોકનોનો અભ્યાસ કરવો.
- તમે વિદ્યાર્થીઓ માટે કરેલા અવલોકનો સાથે માતા-પિતાએ કરેલ અવલોકનની સરખામણી કરવી અને સમાનતા તથા તફાવતો શોધવા.
- બાળકની માતા-પિતા/વાલી સાથે ઘરમાં થયેલ ચર્ચા અને વર્ગખંડમાં થયેલ ચર્ચા વચ્ચેના તફાવતોના કારણો શોધી તેને ઉકેલવા માટેના વિકલ્પો સૂચવવા.

સ્વ મૂલ્યાંકન

સ્વ-મૂલ્યાંકન
વર્ષ દરમિયાન કરવામાં આવતી પ્રવૃત્તિ પર સ્વ-ચિંતન.
ઉદાહરણ : માટીકામ, ચિત્રકામ, રમત રમવી, રંગકામ, કઠપૂતળી, બનાવવી, મોડેલ બનાવવા વગેરે.

શિક્ષક વિદ્યાર્થીઓને આ શીટ ભરવામાં મદદ કરશે અથવા જરૂર જણાય તો વિદ્યાર્થીનું અવલોકન કરી તેમજ તેની સાથે ચર્ચા કરી આ શીટ ભરશે.

	સત્ર-1	સત્ર-2
1. મને ગમતી શાળાકીય પ્રવૃત્તિઓ		
2. મને મુશ્કેલ લાગતી શાળાકીય પ્રવૃત્તિઓ		
3. મારા મિત્રો સાથે કરવી ગમતી શાળાકીય પ્રવૃત્તિઓ		

સહાધ્યાયી મૂલ્યાંકન

સહાધ્યાયીનો પ્રતિભાવ

	સત્ર-1	સત્ર-2
1. કાર્ય/પ્રવૃત્તિ દરમિયાન અન્યને મદદ કરે છે.	😡 😊 😞	😡 😊 😞
2. અન્ય વિદ્યાર્થી સાથે પ્રવૃત્તિ કરવાનું તેમજ રમવાનું પસંદ કરે છે.	😡 😊 😞	😡 😊 😞
3. સહાધ્યાયીઓને જરૂર પડે ત્યારે (પેન્સિલ, ક્લર વગેરે) વસ્તુઓ આપી મદદ કરે છે.	😡 😊 😞	😡 😊 😞

પ્રતિભાવ આપનાર મિત્રનું નામ _____

8

- સ્વ મૂલ્યાંકન બાળકને સ્વ-જાગૃત બનવા માટે સક્ષમ બનાવે છે. તમામ પ્રવૃત્તિઓમાં બાળકે કેટલી પ્રગતિ કરી છે તેની સમજ પણ આપે છે.

ધ્યાનમાં રાખવાના મુદ્દા :

- અહીં બાળકને ગમતી - મુશ્કેલ લાગતી અને મિત્રો સાથે કરવી ગમતી પ્રવૃત્તિઓનું મૂલ્યાંકન કરવું.
- બાળકોએ કરેલી પ્રવૃત્તિઓના આધારે, બાળક સાથે ચર્ચા કર્યા પછી શિક્ષક પોતે પણ નોંધ કરી શકશે.
- પ્રવૃત્તિઓ દરમિયાન બાળકોનું અવલોકન કરવું અને તમારા અવલોકનો સાથે તેમના જવાબોની તુલના કરવી.

સહાધ્યાયી મૂલ્યાંકન

સ્વ-મૂલ્યાંકન

વર્ષ દરમિયાન કરવામાં આવતી પ્રવૃત્તિ પર સ્વ-ચિંતન.
ઉદાહરણ : માટીકામ, ચિત્રકામ, રમત રમવી, રંગકામ, કકપૂતળી, બનાવવી, મોડેલ બનાવવા વગેરે.

શિક્ષક વિદ્યાર્થીઓને આ શીટ ભરવામાં મદદ કરશે અથવા જરૂર જણાય તો વિદ્યાર્થીનું અવલોકન કરી તેમજ તેની સાથે ચર્ચા કરી આ શીટ ભરશે.

	સત્ર-1	સત્ર-2
1. મને ગમતી શાળાકીય પ્રવૃત્તિઓ		
2. મને મુશ્કેલ લાગતી શાળાકીય પ્રવૃત્તિઓ		
3. મારા મિત્રો સાથે કરવી ગમતી શાળાકીય પ્રવૃત્તિઓ		

સહાધ્યાયી મૂલ્યાંકન

સહાધ્યાયીનો પ્રતિભાવ

	સત્ર-1	સત્ર-2
1. કાર્ય/પ્રવૃત્તિ દરમિયાન અન્યને મદદ કરે છે.	😡 😊 😞	😡 😊 😞
2. અન્ય વિદ્યાર્થી સાથે પ્રવૃત્તિ કરવાનું તેમજ રમવાનું પસંદ કરે છે.	😡 😊 😞	😡 😊 😞
3. સહાધ્યાયીઓને જરૂર પડે ત્યારે (પેન્સિલ, કલર વગેરે) વસ્તુઓ આપી મદદ કરે છે.	😡 😊 😞	😡 😊 😞

પ્રતિભાવ આપનાર મિત્રનું નામ _____

8

આ વિભાગમાં પ્રવૃત્તિના આધારે બાળકનું તેના સહાધ્યાયી સાથે થતા જોડાણનું મૂલ્યાંકન કરવામાં આવે છે.

ધ્યાનમાં રાખવાના મુદ્દા :

અવલોકનો અને બાળકો સાથેની ચર્ચાઓના આધારે માહિતીનો પ્રતિભાવ નોંધવો.

- વર્ગખંડમાં કરાવેલ જૂથ પ્રવૃત્તિ તેમજ રમતોના આધારે પ્રતિભાવ લેવો.
- પ્રવૃત્તિઓના આધારે, નિરીક્ષણ કર્યા પછી અથવા શિક્ષકે બાળકના સહાધ્યાયી મિત્રો સાથે ચર્ચા કર્યા પછી પ્રતિભાવની નોંધ કરવી. ત્રણમાંથી એક ઈમોજી પર ○ કરવું.
- પ્રવૃત્તિઓ દરમિયાન બાળકોનું અવલોકન કરવું અને તમારા અવલોકનો સાથે તેમના સહાધ્યાયી બાળકોએ આપેલ જવાબોની તુલના કરવી.

વિદ્યાર્થી પોર્ટફોલિયો

વિદ્યાર્થીનો પોર્ટફોલિયો
નોંધ : વર્ષ દરમિયાન વિદ્યાર્થીએ કરેલ વિવિધ પ્રવૃત્તિઓ પેકી નમૂનારૂપ પ્રવૃત્તિઓનો સંગ્રહ

વિદ્યાર્થીનો પોર્ટફોલિયો અલગથી નિભાવવાનો રહેશે.

સહી અને તારીખ

	માતાપિતા/વાલી	વર્ગ શિક્ષક	આચાર્યશ્રી
સત્ર-1			
સત્ર-2			

9

- પોર્ટફોલિયો એ વિદ્યાર્થીઓ દ્વારા વર્ગખંડમાં કરવામાં આવેલ વિવિધ પ્રવૃત્તિઓનો સંગ્રહ છે. તે શૈક્ષણિક સત્રના સમયગાળામાં વિદ્યાર્થીના વિવિધ કાર્યનું સંકલન છે જે શક્ય હોય તેટલા પુરાવા સહિત સાચવવું તથા HPC સાથે રજૂ કરવું.
- અહીં HPC કાર્ડમાં પુરાવાની નોંધ અપેક્ષિત નથી.

સહી અને તારીખ :

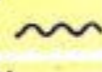
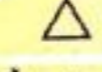
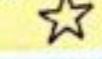
દરેક સત્રના અંતે માતા-પિતા અથવા વાલી, વર્ગ શિક્ષક અને આચાર્યશ્રીએ તારીખ લખી સહી કરવી.

HPC મૂલ્યાંકન માહિતી

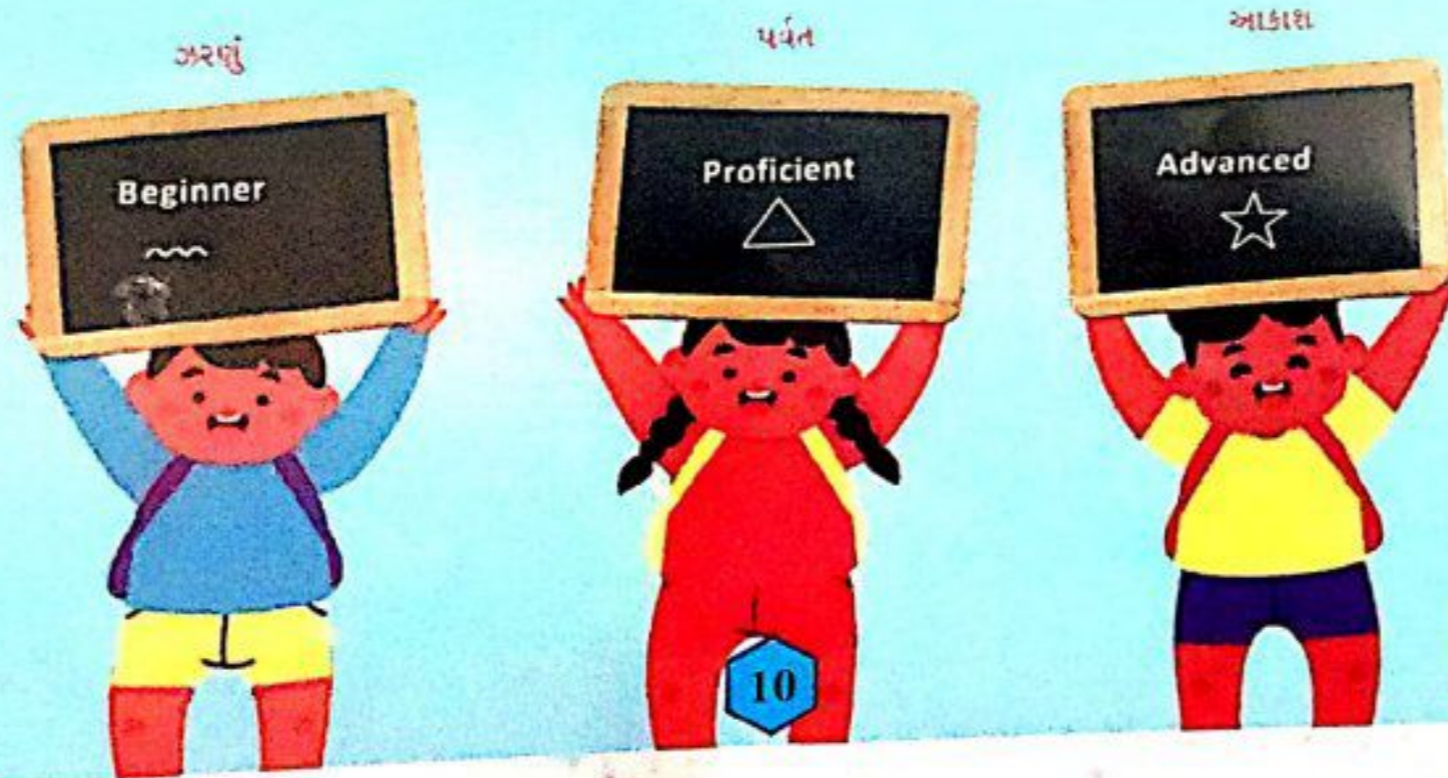
હોલિસ્ટીક પ્રોગ્રેસ કાર્ડ (સર્વગ્રાહી પ્રગતિ કાર્ડ)

- આ કાર્ડમાં વિદ્યાર્થીનું સ્વમૂલ્યાંકન, શિક્ષક દ્વારા મૂલ્યાંકન, સહાધ્યાયી દ્વારા મૂલ્યાંકન તથા વાલીના પ્રતિભાવો એમ ચારેય આપતોનું સંયોજન છે.
- શિક્ષકે વિદ્યાર્થીઓમાં ક્ષમતા (competencies) વિકસાવવા પ્રવૃત્તિ આધારિત તેમજ અનુભવજન્ય શિક્ષણ દ્વારા શિક્ષણના ધ્યેયનું અવલોકન કરવાનું છે.
- નીચે આપવામાં આવેલ માપદંડ મુજબ વિદ્યાર્થીના શીખવાના સ્તરને ધ્યાનમાં રાખી દરેક સત્રના અંત સુધીમાં આ કાર્ડ ભરવાનું રહેશે.
- આ કાર્ડમાં માહિતી ભરવા સંદર્ભે વધુ માર્ગદર્શન માટે HPC શિક્ષક માર્ગદર્શિકાનો અભ્યાસ કરવો હિતાવહ રહેશે.

ભાગ-(B) ક્ષમતા આધારિત મૂલ્યાંકન માપદંડ

સ્તર	અર્થઘટન
Beginner (જરણું)	વિદ્યાર્થી ક્ષમતા અને તેના આધારિત નિષ્પત્તિ સિદ્ધ કરવા માટે શિક્ષકની તેમજ સહાધ્યાયીની વધુ પડતી મદદની જરૂર પડે છે.
Proficient (પર્વત)	વિદ્યાર્થી ક્ષમતા અને તેના આધારિત નિષ્પત્તિ સિદ્ધ કરવા માટે શિક્ષકની તેમજ સહાધ્યાયીની ઘોડી મદદની જરૂર પડે છે.
Advanced (આકાશ)	વિદ્યાર્થી જાને જ ક્ષમતા અને તેના આધારિત નિષ્પત્તિ સિદ્ધ કરી શકે છે.

નોંધ : શિક્ષકે ક્ષમતા (competencies)ના મૂલ્યાંકન માટે ખાનામાં લાગુ પડતી નિશાની કરવાની રહેશે.

- અંતિમ પૃષ્ઠમાં HPC દ્વારા કરવાના થતા મૂલ્યાંકનની માહિતી આપવામાં આવેલ છે તથા વિવિધ સ્તર અને તેના અર્થઘટનની માહિતીનો પણ અહીં સમાવેશ કરવામાં આવ્યો છે.
- જેની મદદથી શિક્ષક સરળતાથી વિદ્યાર્થીનો સર્વગ્રાહી રિપોર્ટ તૈયાર કરી શકે.

ઉપસંહાર : સદર માર્ગદર્શિકાના આધારે શિક્ષકે વર્ષ દરમિયાન વિદ્યાર્થીદીઠ 'હોલિસ્ટીક પ્રોગ્રેસ કાર્ડ' દ્વારા 360° ડિગ્રી મૂલ્યાંકન કરવાનું રહેશે.

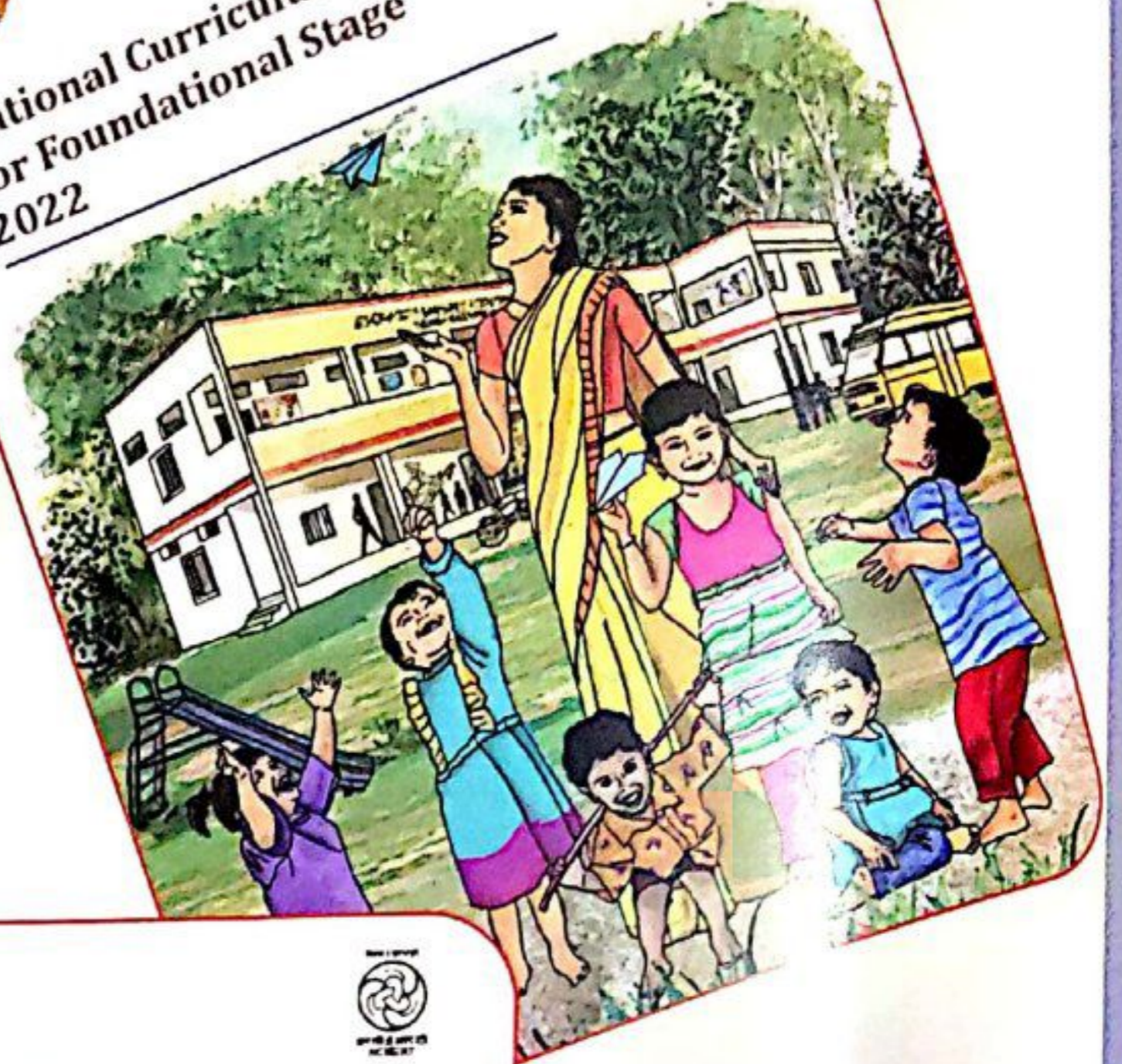
सत्यमेव जयते

National Education Policy 2020

Ministry of Human Resource Development
Government of India

National Curriculum Framework for Foundational Stage 2022

રાજ્ય અભ્યાસક્રમ રૂપરેખા પાયાનો તબક્કો-2024-ગુજરાત રાજ્ય (Gujarat State Curriculum Framework for Foundational Stage 2024)

નિર્માણ - સંયોજન

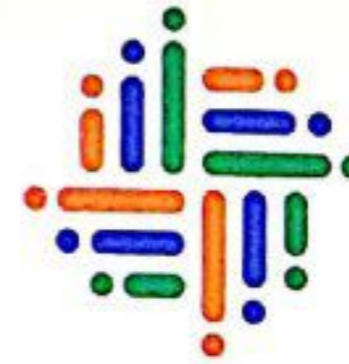
ગુજરાત શૈક્ષણિક સંશોધન અને તાલીમ પરિષદ, ગાંધીનગર, ગુજરાત

સ્ટેટ પ્રોજેક્ટ ઓફિસ, સમગ્ર શિક્ષા, ગાંધીનગર, ગુજરાત

ગુજરાત શૈક્ષણિક સંશોધન અને તાલીમ પરિષદ
ગાંધીનગર, ગુજરાત.

સમગ્ર શિક્ષા
Samagra Shiksha

સમગ્ર શિક્ષા
ગુજરાત શાળા શિક્ષણ પરિષદ
ગાંધીનગર, ગુજરાત.